

Bilag til beretning vedr. den danske ulandsbistand

eksportere industrivarer. Der er altså tale om en ny tendens i den internationale arbejdsdeling. I forbindelse med projektet har vi gennemført en række detailstudier, et af dem omhandler Indiens eksport af produktionsmidler (altså maskiner m.v.) til Tanzania.

Hermed vender vi tilbage til Musoma ved Victoriasøens bred og de to små virksomheder, jeg besøgte som led i den større undersøgelse. Maskinværkstedet ejes af den statslige Small Industries Development Organization og har en snes ansatte. Det er lokaliseret i en lille industripark med plads til en halv snes småvirksomheder. Desværre er de fleste bygninger tomme – der er kun få fungerende virksomheder. Ideen var ellers, at maskinværkstedet skulle yde service til de øvrige virksomheder. I stedet arbejder værkstedet for andre kunder i byen og omegnen og laver småproduktion af møbler, trillebørene og andre letsælgelige færdigvarer. Det er udstyret med en snes indiske maskiner, drejebænke, fræsemaskiner, boremaskiner etc. Der er tale om, hvad der må betegnes som tilpasset teknologi, relativt simple maskiner, lette at betjene, vedligeholde og reparere – og billige først og fremmest. Værkføreren kunne godt tænke sig mere avancerede maskiner – de indiske maskiner er ikke særlig præcise, og de er besværlige at omstille fra et job til et andet. Men mere avancerede maskiner, f.eks. fra Europa, vil være langt dyrere og formentlig sværere at reparere. I en begrænset forstand må man sige, at der har været tale om en vellykket Syd-Syd-overførsel af teknologi. At maskinværkstedet så langt fra er kommet til at fungere som beregnet, er en anden sag, som skyldes problemer i Tanzanias økonomi og planlægning.

Den lille tekstilfabrik med ca. 30 ansatte ejes af Mara Cooperative Union. Heller ikke den er blevet ganske, hvad den skulle være. Egentlig skulle den have fremstillet sengetæpper, men maskineriet, der dirigerer mønstrene, er aldrig kommet til at fungere. I stedet producerer fabrikken gråt klæde til sengelinned. Produktionen foregår på 16 simple indiske maskinvæve, der er lette at betjene, vedligeholde og reparere, og som koster mindre end 10.000 kr. pr. stk. Også her er det rimeligt at tale om en form for til-

passet teknologi. Produktionen er arbejdsintensiv og skaber både beskæftigelse og indkomst, og det kooperative foretagende henter et lille overskud hjem på driften. I beskeden målestok er det igen rimeligt at tale om en vellykket Syd-Syd-overførsel af teknologi. Også her findes alternativer i form af mere avanceret maskineri, f.eks. er en tilsvarende virksomhed i Tanga udstyret med hurtigere, men også mere komplicerede og langt mere kostbare japanske maskinvæve.

Maskinværkstedet og tekstilfabrikken i Musoma er eksempler på, at det kan lade sig gøre for et u-land at overføre teknologi til et andet. Langt fra uden problemer – også flere end de her nævnte – men dog på en sådan måde, at det fungerer. Det er i sig selv vigtigt, for indtil for nylig har overførsel af teknologi til u-landene stort set været monopoliseret af i-landene. Mere end 90 pct. af Tanzanias import af produktionsmidler og teknologi i videre forstand kommer da også stadigvæk fra Nord. Som helhed har denne teknologiimport ikke været vellykket. En stor del af teknologien har været alt for avanceret til at passe ind i de tanzanianske forhold, og mange projekter har været så store og komplicerede, at der ikke har været de nødvendige finansielle, tekniske og menneskelige ressourcer til at håndtere dem i Tanzania.

Tanzania er fuldt af »hvide elefanter«, store projekter som enten aldrig er kommet til at fungere, eller som er blevet drønende underskudsforretninger. Danmark har bl.a. bidraget med en stor cementfabrik i Mbeya, som må siges at være fejlplaceret. I Musoma ligger der en kæmpemæssig tekstilfabrik med flere tusind arbejdere i umiddelbar nærhed af den lille kooperative fabrik. Den er udstyret med meget avanceret og kostbart fransk maskineri, men har i årevis kørt på meget lavt blus og givet dundrende underskud. Det skal tilføjes, at også Indien har bidraget til flokken af hvide elefanter. Det største indiske projekt har således været opførelsen af Tanzanias største sukkerfabrik nær Bukoba, en fabrik som har været plaget af tekniske problemer og lav kapacitetsudnyttelse og givet stort underskud.